

INGLIZ TILIDAGI INTONATSIYANING MA'NO HOSIL QILISHDAGI ROLI

Alfraganus universiteti

Filologiya fakulteti

Ingiliz tili 2 - kurs talabasi

Siddiqova Nozila Qaxramon qizi

Annotatsiya: Ush ingliz tilidagi intonatsiya maqola ma'no hosil qilishdagi o'rni va funksiyalarini ilmiy tahlil qilish bag'ishlangan. Intonatsiyaning gap mazmuni, emotsional ohang, kommunikativ va pragmatik funktsiyalarni boshqarishdagi roli, uning grammatik tuzilish maqsadi bilan o'zaro aloqasi olinadi. Hisobot intonatsiyaning asoslari, hisobotdagi semantik yuklamasi hamda zamonaviy ingliz tilida ijtimoiy-madaniy ta'sirida yuz berayotgan o'zgarishlar ko'rsatib o'tiladi.

Kalit so'zlar: Intonatsiya, semantika, prosodiya, pragmatika, communica, gap ohangi, ma'no hosil qilish, ingliz til fonetikasi.

РОЛЬ ИНТОНАЦИИ В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ В СОЗДАНИИ СМЫСЛА

Аннотация: Статья посвящена научному анализу роли и функций интонации в формировании смысла в английском языке. Рассматривается роль интонации в управлении содержанием предложения, эмоциональной окраской, коммуникативно-прагматическими функциями, её связь с назначением грамматической структуры. В докладе рассматриваются основы интонации, её смысловая нагрузка в предложении и изменения, происходящие в современном английском языке под влиянием социокультурных факторов.

Ключевые слова: Интонация, семантика, просодия, прагматика, коммуникация, тон речи, формирование смысла, фонетика английского языка.

THE ROLE OF INTONATION IN THE ENGLISH LANGUAGE IN CREATING MEANING

Abstract: This article is devoted to a scientific analysis of the role and functions of intonation in the formation of meaning in the English language. It examines the role of intonation in controlling sentence content, emotional coloring, communicative and pragmatic functions, and its relationship to the purpose of grammatical structure. The paper examines the fundamentals of intonation, its semantic load in a sentence, and the changes occurring in modern English under the influence of sociocultural factors.

Keywords: Intonation, semantics, prosody, pragmatics, communication, tone of speech, meaning formation, English phonetics.

Ingliz tili bugungi kunda dunyo dunyoviy muloqotning qobiliyat, fan, ta'lim, texnologiya, biznes va diplomatiyalarida global kasb etayotgan til sifatida dunyo miqyosida o'z mavqeini mustahkamlab qo'yish. Shu bois ingliz tilini mukammal o'rganish jarayonida uning grammatikasi, leksikasi va fonetikasi bilan bir qatorda intonatsiya voqeasini ham, Fonetik birliklarning eng muhim qatlamlaridan biri bo'lgan intonatsiya tilning grammatik va leksik tizim bilan uzviy bog'liqdir. U milliy milliy nutqning ohangiga ta'minlash uchun, uni yoki undan foydalanish mumkin bo'lgan narsa, uni yoki uni boshqarish. Masalan, bir xil so'zlardan tashkil topgan gap intonatsiya o'zidan tashqaridan boshqa kommunikativ maqsadni ifodalashi mumkin: Yo- g'alati Siz– sa Siz ar– hayrat

Intonatsiya gapning turini, uning kommunikativ niyatini, axborotni yangiligi yoki ma'lumligini tinglovchiga yetkazish bilan birga, so'zlovchining shaxsiy kayfiyati va munosabatini ham namoyon etadi. Masalan, pauza va urg'u markazining to'g'ri tanlanishi tinglovchiga asosiy fikrni ishlab chiqarishga yordam beradi, ohangning ko'tarilishi yoki nazorat esa gapning, buyrug'i, undov yoki taklif sifatida qabul qilinishi mumkin. Shu sabab intonatsiya ingliz tilida samarali muloqotning ajralmas qismi bo'lib, uni o'zlashtirish tilni chuqur bilishning muhim bosqichlaridan biridir.

Bundan tashqari, intonatsiya xalqaro muloqotda madaniy kontekstni to'g'ri anglashga yordam beradi. Chunki turli lahja dialektlarida intonatsion ingliz tilining o'ziga xos farqlarga ega. Bu esa o'g'uvchi uchun moddiy talaffuzni, balki jarayon bilan muloqot qilish uchun nozik semantik va pragmatik ma'nolarni to'g'ri talqin qilish uchun zarur. Shu bois intonatsiyani o'rganish ilmiy fonetik mahoratni rivojlantirish, balki madaniyatlararo aloqada muvaffaqiyat muloqo

Xulosa qilib, ingliz tilidagi intonatsiya murakkab fonetik hodisa bo'lishiga qaramay, uning to'g'ri harakatlanishining mazmuniy aniqiga xizmat qiladi. Bu esa ingliz tilini tabiiy grammatikasi, balki fonetik madaniyat bilan ham o'rganish zarurligini yana bir bor tasdiqlaydi.

1. Intonatsiyaning asosiy funktsiyalari, Ingliz tilintonatsiya bir necha harakatdagi harakatni in:

-Kommunikativ funksiya: Gapning maqsadini topish (xabar, savol, buyruq, undov).

-Emotsional funksiya: So'zlovchining his-tuyg'ularini, kayfiyatini ifodalaydi. Masalan, ko'tariluvchi ohang hayrat, quvonch yoki shubha uyg'otishi mumkin.

-Pragmatik funksiya: Tinglovchiga e'tibor qaratish, ta'kid yoki kontrastni ko'rsatishda tasvir.

-Diskursiv funktsiyasi: Nutqning mantiqiy tuzilishini ta'minlash, gaplar bog'lanishni mustahkamlaydi.

2. Intonatsiya turlari va xulosa ma'no yuklamasi, Ingliz in tontonatsiya chiziqlari bir nechta katta turlarga bo'linadi:

-Ko'tariluvchi ohang (Rising intonation): Tezlikni savol-javoblarda yoki noaniq bildiruvchi gaplarda qo'llaniladi (*Siz tayyormisiz?*).

-Pasayuvchihang (Falling intonation): Xabar gaplarda, buyruqlarda yoki yakuniy fikrni bildirishda o'rnatish (*I will call you morning.*).

-Ko'tarilib-pasayuvchi ohang (Fall-rise): Shubha, ikkilanish, muloyim rad etish yoki davom etuvchi ma'noni ifodalaydi (*I might come...*).

-Monoton ohang (Level tone): Ko'pincha neytral holat yoki rasmiy nutqda mavjud.

Bu ohanglarning har biri gapning semantik paydoni o' utga, turlicha talqin tinglashga olib keladi.

3. Grammatik va pragmatik bog'liqlik, Intonatsiya ingliz tilida grammatik ma'noni mustahkamlovchi vosita sifatida ham ishlaydi. Masalan, savollar gaplarda so'z tartibini o'zgartirmasdan faqat ohang yordam savolni bildirish mumkin (*You're coming?*). , ta'lovchi ohang ma'lum so'z yoki frazaning muhimligini ko'rsatadi, bu esa tinglovchiga foydali axborotni anglash qiladi.

4. Intonatsiya va madaniyat, Ingliz tilida intonatsiya madaniy bilan bog ham chambachas. Masalan, Amerika ingliz tilida ko'tariluvchi ohangning ko'proq foydalanish tinglovchi bilan yanada do'stona, ochiq munosabatni ifodalaydi. Britaniya ingliz tilida esa pasayuvchi ohang ko'proq rasmiylikni bildiradi. Bu farqlar xalqaro muloqotda noto'g'ri muammolarni olish uchun.

Ingliz tilidagi intonatsiya nafaqat fonetik hodisa, balki keng qamrovli semantik, pragmatik va ijtimoiy-lingvistik jarayon sifatida tilning barcha qatlamlariga chuqur ta'sir ko'rsatadi. U gapning grammatik tuzilishini aniqlashtirish, axborotning taqsimlanishi, so'zlovchining hissiy holati hamda kommunikativ niyatini ifodalash orqali nutqning to'liq ma'nosini shakllantiradi. Intonatsiya to'g'ri qo'llanmagan hollarda esa gapning mazmuni o'zgarib, tinglovchida noto'g'ri tushuncha hosil bo'lishi mumkin. Masalan, xabar gapni savol ohangida aytish yoki ta'kid ohangini yetarlicha qo'llamaslik muloqotning samaradorligini pasaytiradi. Shu bois ingliz tilini o'rganish

jarayonida intonatsiya ustida alohida mashg'ulotlar olib borish, turli ohang turlarini eshitish va talaffuzni amaliy mashqlar bilan mustahkamlash nihoyatda muhimdir.

Bundan tashqari, ingliz tilidagi intonatsiya madaniyatlararo muloqotda nozik pragmatik signallarni to'g'ri talqin qilish imkonini beradi. Chunki so'zlovchining kayfiyati, ichki hissiyotlari, hatto ijtimoiy mavqeiga oid ayrim ma'lumotlar ham intonatsiya orqali namoyon bo'ladi. Globalizatsiya sharoitida ingliz tili turli xalqlar o'rtasidagi asosiy aloqa vositasi bo'lib xizmat qilayotgani sababli, intonatsion xususiyatlarni to'g'ri tushunish xalqaro munosabatlarda muvaffaqiyatli muloqotga erishishning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Shuningdek, ingliz tilining o'ziga xos intonatsion tizimini o'rganish nutq madaniyatini rivojlantiradi, talaffuzning tabiiyligi va tinglovchiga ta'sir kuchini oshiradi. Intonatsiyani chuqur o'zlashtirish orqali o'rganuvchi nafaqat grammatik jihatdan to'g'ri gapira oladi, balki nutqining ohangdorligi, mazmuniy aniqligi va ifodaviy boyligini ham ta'minlaydi. Bu esa tilni amaliy jihatdan qo'llashda yuqori darajadagi kommunikativ kompetensiyaga erishishga yordam beradi.

Demak, ingliz tilidagi intonatsiya muloqotning mazmuniy aniqligi, hissiy ta'siri va ijtimoiy qamrovini kengaytiruvchi asosiy fonetik vositalardan biri bo'lib, uni chuqur o'rganish tilni mukammal egallashning ajralmas shartidir. Shu sababli ingliz tilini o'rganish jarayonida intonatsiya masalasiga maxsus e'tibor qaratish, uni eshitish, talaffuz va nutq amaliyoti orqali doimiy ravishda rivojlantirib borish nafaqat til bilimini, balki xalqaro muloqot madaniyatini ham yuksaltirishga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Kristal, D. (2003). *Ingliz tilida prosodik tizimlar va intonatsiya*. Kembrij universiteti matbuoti.
2. Wells, JC (2006). *Ingliz intonatsiyasi: kirish*. Kembrij universiteti matbuoti.

3. Braziliya, D. (1997). *Ingliz tilida intonatsiyaning kommunikativ qiymati*. Kembrij universiteti matbuoti.
4. Roach, P. (2009). *Ingliz tili fonetikasi va fonologiyasi*. Kembrij universiteti matbuoti.
5. Ladd, DR (2008). *Intonatsion fonologiya*. Kembrij universiteti matbuoti.